

اخلاق مدیریت
در
نهج البلاغه

سرشناسه: ذاکری، سیدمصطفی، ۱۳۳۴ -
عنوان و نام پدیدآور: اخلاق مدیریت در نهج البلاغه / سیدمصطفی ذاکری.

مشخصات نشر: قم: تحسین، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ۲۳۲ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۸۱-۶۲-۱: ۹۰۰۰۰ ریال

یادداشت: کتابنامه: ص. ۲۳۱-۲۳۲.

موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۳۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. -- دیدگاه درباره مدیریت

موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۳۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه -- مدیریت

موضوع: مدیریت (اسلام)

موضوع: مدیریت -- جنبه‌های قرآنی

رده بندی کنگره: ۱۳۹۳ قف ۲/۶۷/۲۳۲ BP

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۶۵۸

شماره کتابشناسی ملی: ۳۶۸-۵۹۹

انتشارات تحسین

خیابان معلم، مجتمع ناشران قم

همراه: ۰۹۱۲۱۵۳۷۹۳۸

مؤلف: سیدمصطفی ذاکری

ناشر: انتشارات تحسین

چاپخانه: زیتون

طرح جلد: محمود هدائی

نوبت و سال چاپ: اول ۱۳۹۳

قطع: وزیری، صفحات ۲۳۲

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۸۱-۶۲-۱

تلفن ناشر: ۰۹۱۲ ۱۵۳ ۷۹۳۸

مرکز پخش قم، مجتمع ناشران، طبقه دوم، واحد ۲۰۷

• حق چاپ محفوظ است •

فهرست

۵	فهرست
۱۵	پیشگفتار
۱۷	مقدمه
۱۹	نکاتی پیرامون مدیریت
۱۹	تعریف مدیریت
۲۰	اقسام مدیریت
۲۱	اسلام و مدیریت
۲۳	داستان بندگی خدا
۲۳	اخلاص و قصد قربت
۲۴	چند حدیث درباره ریاست
۲۵	مزایا و عوارض ریاست
۲۷	دعای آیت الله قمی
۲۸	داستان سعدی
۳۰	مدیریت در نهج البلاغه
۳۳	فصل اول: تقوا
۳۴	مفهوم تقوا

آیات قرآن درباره تقوا ۳۵

الگوهای تقوا ۳۶

حضرت یوسف علیه السلام ۳۶

شیخ رجبعلی خیاط ۳۸

تقوا در سخنان معصومین ۴۰

فصل دوم: علم و آگاهی ۴۳

تعهد و تخصص در قرآن ۴۵

سخن حضرت علی علیه السلام ۴۹

دو نکته: ۵۰

چند حدیث درباره علم و دانش ۵۲

علم و تقوا (شعر) ۵۳

فصل سوم: عدالت ۵۵

عدالت در قرآن ۵۶

مجریان عدالت ۵۹

حضرت علی علیه السلام الگوی عدالت ۶۰

گفتار و رفتار حضرت علی علیه السلام ۶۱

برخورد با عقیل ۶۳

تنبيه دوست ۶۳

قهرمان عدالت (شعر) ۶۴

روش بزرگان دین ۶۵

فصل چهارم: انصاف ۶۷

مفهوم انصاف ۶۸

انصاف با خدا ۶۹

چند حدیث درباره انصاف ۷۰

چند داستان درباره انصاف ۷۱

۱. روش پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله ۷۱

۲. سیره حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام ۷۲

۳. بحث علما ۷۲

۴. تسلیم در برابر حق ۷۳

فصل پنجم: سه صدر یا قدرت تحمل مشکلات ۷۵

آیات دیگر شرح صدر ۷۶

نمونه های سه صدر ۷۸

آخوند خراسانی ۷۸

حضرت امام خمینی ۷۹

فصل ششم: حسن خلق ۸۱

اخلاق پیامبر اکرم ۸۲

روش امامان معصوم ۸۴

چند حدیث درباره حسن خلق ۸۶

آثار حسن خلق ۸۷

فرو بردن خشم ۸۸

پاسخ بدی با نیکی ۸۸

پیغام سروش (شعر) ۹۰

فصل هشتم: احسان و محبت ۹۱

احسان و محبت در قرآن ۹۲

الف: آیات وجوب احسان ۹۳

ب: انواع احسان و محبت ۹۳

ج: آثار احسان و نیکی ۹۳

د: الگوهای احسان و محبت ۹۴

احادیث احسان و محبت ۹۵

رفتار معصومین ۹۵

سفارش امام صادق ۹۶

روش بزرگان دین ۹۷

مصادیق محبت و احسان ۹۷

احسان و نیکی ۹۹

فصل نهم: کار و کوشش ۱۰۱

۱. ثبت اعمال ۱۰۲

۲. حیط اعمال ۱۰۳

۳. نامه اعمال ۱۰۳

۴. بهشت در برابر عمل ۱۰۴

۵. بهترین اعمال چه کاری است؟ ۱۰۵

نتیجه اخلاص ۱۰۶

نصیحت و دعا (شعر) ۱۰۷

فصل نهم: نظم و انضباط ۱۰۹

- نظم و انضباط در جهان آفرینش ۱۱۱
 روش بزرگان ۱۱۳

فصل دهم: الگوپذیری ۱۱۷

- پیامبر اکرم ﷺ بهترین الگو ۱۱۸
 آیات دیگر الگوپذیری ۱۱۹
 الگو بودن ۱۲۳
 تأثیر رفتار افراد با شخصیت ۱۲۴
 چرا گناه و ثواب افراد با شخصیت، مضاعف است؟ ۱۲۵

فصل یازدهم: نظارت و بازرسی ۱۲۷

- نظارت همگانی یا امر به معروف و نهی از منکر ۱۲۹
 شرائط امر به معروف و نهی از منکر ۱۳۱
 مراحل امر به معروف و نهی از منکر ۱۳۱
 دو داستان درباره امر به معروف و نهی از منکر ۱۳۳
 ۱. داستان اصحاب سبت ۱۳۳
 ۲. نهی از منکر یکی از علما ۱۳۴
 نظارت بر خانواده ۱۳۵
 نظارت دولت یا بازرسی از طرف حکومت ۱۳۶
 آگاهی از فعالیت دشمنان ۱۳۸
 توضیح بیشتر ۱۴۰

فصل دوازدهم: تشویق و تنبیه ۱۴۳

- ۱۴۴ بشارت و انذار
- ۱۴۵ تشویق و تنبیه در قرآن
- ۱۴۸ داستان فضیل عیاض
- ۱۴۹ اهمیت تشویق
- ۱۵۰ نکاتی درباره تشویق
- ۱۵۱ چند نکته درباره تنبیه

فصل سیزدهم: عفو و گذشت ۱۵۳

- ۱۵۴ عفو و گذشت در قرآن
- ۱۵۶ الگوهای عفو و گذشت
- ۱۵۶ حضرت یوسف علیه السلام
- ۱۵۷ حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله
- ۱۵۸ حضرت علی علیه السلام
- ۱۵۹ عفو و گذشت در سخنان معصومین
- ۱۵۹ تذکر مهم

فصل چهاردهم: عیب پوشی ۱۶۱

- ۱۶۲ اصل کرامت انسان و مقام افراد با ایمان
- ۱۶۴ اصل وحدت و اتحاد
- ۱۶۵ امنیت جامعه
- ۱۶۶ گناه غیبت
- ۱۶۸ مفهوم غیبت

۱۶۸	موارد استثناء
۱۶۹	گوش دادن به غیبت
۱۶۹	علاج غیبت
۱۷۰	چند حدیث دربارهٔ عیب پوشی
۱۷۱	پرهیز از عیب‌جویی (شعر)

فصل پانزدهم: وفای به عهد ۱۷۳

۱۷۴	وفای به عهد در قرآن
۱۷۶	الگوهای وفای به عهد
۱۷۶	۱. حضرت رسول اکرم ﷺ
۱۷۷	۲. حضرت ابراهیم علیهِ السلام
۱۷۸	۳. حضرت اسماعیل علیهِ السلام
۱۷۸	۴. حضرت حمزه سیدالشهدا علیهِ السلام
۱۷۹	چند حدیث دربارهٔ وفای به عهد
۱۸۰	داستان مسلمان وفادار
۱۸۱	اقسام عهد و پیمان
۱۸۳	وفا به عهد الهی (شعر)

فصل شانزدهم: پرهیز از خودپسندی ۱۸۵

۱۸۶	آیات قرآن دربارهٔ پرهیز از خودپسندی
۱۸۸	عوارض عُجب و تکبر
۱۸۹	معالجهٔ عُجب و تکبر
۱۹۰	چند حدیث دربارهٔ عُجب و خودپسندی
۱۹۱	چند داستان دربارهٔ عُجب و تواضع

- تاجگذاری و تلاوت قرآن ۱۹۱
- امامت جماعت ۱۹۲
- شستن پای اصحاب ۱۹۲
- تواضع (شعر) ۱۹۳

- فصل نهم: مشورت** ۱۹۵
- اهمیت مشاوره ۱۹۶
- آیه دیگر درباره مشورت ۱۹۷
- نمونه مشورت در قرآن ۱۹۷
- فواید مشورت ۱۹۹
- با چه کسانی مشورت کنیم؟ ۲۰۱
- داستانی از نتیجه مشورت ۲۰۳

- فصل یازدهم: معاشرت با خوبان** ۲۰۵
- تأثیر معاشرت ۲۰۶
- پرهیز از همنشینی با منحرفین ۲۰۸
- چند حدیث درباره معاشرت ۲۰۹
- معاشرت از دیدگاه شاعران ۲۱۰

- فصل نوزدهم: ارتباط مستقیم با مردم** ۲۱۱
- ارتباط با مردم ۲۱۲
- روش حضرت امیرالمؤمنین ۲۱۳
- شکایت از شوهر ۲۱۴
- قدمگاه جعلی ۲۱۵

۲۱۷ نحوه ارتباط

۲۱۹ فصل بیستم: دعا و استمداد از خداوند

۲۲۰ اهمیت دعا

۲۲۰ دعا در قرآن

۲۲۲ نمونه های استجاب دعا در قرآن

۲۲۳ گفتار معصومین درباره دعا

۲۲۵ داستانی درباره دعا

۲۲۵ نجات از مرگ

۲۲۵ چرا بعضی از دعاها به اجابت نمی رسد؟

۲۲۸ خلاصه مطالب مربوط به دعا

۲۲۹ الهی... (شعر)

۲۳۱ منابع

پیشگفتار

بسمه تعالی

هر چه بیشتر در جملات نهج البلاغه غور می‌کنیم و تاریخ زندگی حضرت علی بن ابی طالب (علیه السلام) را می‌کاویم اوصاف این چهره تابناک بشری را ملموس‌تر حس می‌کنیم. علی (علیه السلام) را حقیقتی بر گونه اساطیر می‌یابیم، او را همراه حق، و حق را همراه علی حس می‌کنیم؛ اسد الله (علیه السلام) را شهید راه عدالت می‌بینیم، و درک می‌کنیم که مقتدای دین بودن استحقاق اوست. چنانکه می‌خوانیم:

مقتدای دین به استحقاق اوست مفتی مطلق علی الاطلاق اوست^۱

نهج البلاغه این دریای معرفت و راه سعادت، تنها یک قطره از باران پر برکت وجود علی (علیه السلام) است. آنجا که هر قطره جز برای خدایمی چکد و علی (علیه السلام) تنها بندگی حق می‌کند که او «بندۀ حق و نه مأمور تن است» و این راز جاودانگی علی (علیه السلام) می‌باشد.

او در دامن حضرت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) و در آغوش او رشد یافت. شاهد نزول وحی بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) و به شأن نزول آیات آگاه بود و به درستی خود را "قرآن ناطق" می‌دانست. امروزه کتب، مقالات

و نشریات علمی فراوانی در حوزه "مدیریت" وجود دارد که خواندن و به کار بستن آنها باید در دستور کار مدیران قرار گیرد. رویکرد این کتاب با عنوان "اخلاق مدیریت در نهج البلاغه" به دور از قالب‌های خاص و مرسوم این علم با نگاهی جدید، به طور اجمالی به نکات کلیدی مدیریتی می‌پردازد. که از نامه ۵۱ امام علی (علیه السلام) به مالک اشتر استخراج گردیده است.

استاد سید مصطفی ذاکری با فعالیت بیش از نیم قرن در عرصه تربیت قرآنی و دینی در این راه تلاش نموده و نمونه‌های ذکر شده را به دست داده است.

این نکات ظریف و نغز همراه با داستان‌های گذشتگان و معاصرین و شرح شخصیت‌هایی است که محضر آنها را درک کرده ایم و به زیور احادیث، روایات و آیات قرآن آراسته شده است.

امید است که این کتاب بتواند کام تشنگان راه آن امام را شیرین کند و آنها را در رجوع بیشتر به نهج البلاغه ترغیب نماید.

باشد تا مدیران و معلمان گرانقدر در پرتو توجهات حضرت ولی عصر (علیه السلام) و استعانت از مولا علی (علیه السلام) بتوانند در تربیت نسلی خداجو و مؤمن بیش از پیش موفق باشند.

آب دریا را اگر نتوان کشید هم به قدر تشنگی باید چشید^۱

فرهاد اسماعیلی

مدیر آموزش و پرورش ناحیه سه شیراز